

Martina Potisk

Marko Kravos: Kot suho zlato.

Ljubljana: Mladinska knjiga
(Nova slovenska knjiga), 2017.

Kot suho zlato je najnovejša pesniška zbirka Marka Kravosa, ki si svoje mesto pod pesniškim soncem zagotavlja že dobro polovico življenja, pri čemer šteje vsaj toliko let, kolikor pesmi najdemo v pričujoči pesniški zbirki, se pravi 74 (pesmi je sicer 72, njihovo število pa najbrž sovpada s starostjo pesnika ob oddaji rokopisa). Marko Kravos je, kot vemo, zamejski pesnik, doma iz Trsta, ovenčan z domala vsemi nagradami, kar jih v tej podalpski deželici podeljujemo za dosežke na področju izvirne književnosti, natančneje rečeno, pesništva, tudi z najimenoitnejšimi izmed njih, če omenimo samo nagrado Prešernovega sklada (1980) in zlatnik slovenske poezije (2016). *Kot suho zlato* je torej njegova še čisto sveža zbirka in četudi ostaja nosilec primerjave iz naslova zagrnjen s temo ali, še boljše, z molkom, ni nobenega dvoma, kaj da se kot suho zlato iznajdeva na ozadju pričujočega pesniškega jezika in v njem bivajočih podob. To, kar se sveti “kot (suho) zlato”, namreč ni zgolj molk, o čemer sicer priča ponarodeli pregovor “molk je zlato”, temveč že tisočletja tudi (pisana) beseda. Ta se namreč rojeva ravno iz molka (in obratno), o katerem pa pesnik pravi, da v človeški jami (telesni votlini) neutešljivo zveni in odmeva, medtem ko njegova mirujoča ničevost postaja meso (beseda), s čimer se “vrača v rodovitno stanje / željo in sanje: rase v glas, v dejanje”. Toda zdi se, da je

zbirka *Kot suho zlato*, ki jo sestavlja šest uravnoveženih razdelkov, še mnogo bolj iskriva in žvenketajoča kot suho zlato, da je torej še boljša kot kruh, pardon, molk; že zato, ker ima, če si dovolim parafrazirati eno od pesmi, debelo in bodikavo skorjo, a pod njo neverjetno rahlo in srčno sredico. K temu že skrajja pripomore videz pričujočih pesmi, ki so ustrojene kot uganke, pri čemer se (vsaj na zunaj) ogrinjajo s plaščem davnine, ljudskosti in arhaičnosti. Do večjega izraza zato pridejo (največkrat samostalniški) pesemski naslovi, ki so načelno stavljeni na dno vsake pesmi, zaradi česar spominjajo na njihove ključne besede (“rešitve”) oziroma motivna jedra, okrog katerih se redčijo in istočasno zgoščajo ne samo s kiticami zaobjete sentence, marveč tudi tisto, kar je “satje za glas”, se pravi ravno pravšnja (po možnosti mediteranska) klima in po potrebi tudi – rima.

In če se najde kdo, ki si togotno razbija glavo, češ, kaj (če sploh kaj) dandanašnji počne pesem, mu pričujoča pesniška zbirka brez dlake na jeziku (a ne brez hudomušne intonacije) odgovarja, “pesem mora še peti”. To je namreč, kakor naznanja ena od pesmi s skrajno igrivim naslovom *Še-peti*, njeno življenjsko poslanstvo; kot je recimo vitalno obeležje gozda, da šumi, tako naj bi bilo pesmim usojeno, da kažejo jezik in figo, a obenem ostajajo “izum po občutku”. In kdo ve, morda se nekoč zgodi, da v njihovo zibko položena “prabeseda prenovi svet, / reši človeka”. (Do takrat pa naj nas vabijo in dramijo njihovi šepeti, ponižno pristavljam.) In s kakšnimi odmevi šepečejo pesmi Marka Kravosa? Brez dvoma njihova šepetanja z vsakim verzom prestopajo prag večglasnega še-petja; a ker pričujoči pesemski napevi, kakor šepetom pač pritiče, po mili volji varajo in preizkušajo človekovo (bralčevo) oko in uho, ni preveč presenetljivo, da so jedrnatega in redkobesednega značaja, vendar še zmeraj dovolj strumno stoječi, da se znajo iskrivo smejati v brk. Z drugimi – pesnikovimi – besedami: “Manj je črnila, manj sprenevedanja.” Kajti: “Brščanje molka je kvas.” In res, zdi se, da je ravno cvrkotanje molka tisto prepisno vezivo, ki dialogizira dvovrstične kitice, da so – četudi zgolj izjemoma prestopajo druga v drugo – umerjene v bolj ali manj samostojnih trojicah (pesmih). Nič čudnega, saj pesnik pravi: “Tri so lepe reči. / Samo tri.” In v isti sapi pojasnjuje: “Rojstvo, vroč objem / in biti sebi utrinek.”

Že res, da pričujoče pesmi z obema rokama ujamejo in zadržijo samo njim utrjen (namenjen) trenutek, a ravno zato še zdaleč niso same sebi namen. Tik za njimi namreč stoji plesoče pesnikovo pero, ki je – kot zmeraj – šaljivega in vedrega obraza, a ne čisto brez resnobnih gubic, saj se zaveda, da dandanašnji “dan se dan na dan izteka / v mrko ustje”, medtem ko je “strah samozvani vojvoda, / trdno v sedlu”. A vendar ni zanemarljivo,

da se pesniški subjekt celo najgrozovitejšim strahovom in duhovom tega sveta glasno roga in kliče "Izpuli zlo želo, / ne bo ti žal!", češ, kaj nam pa morejo, dokler med nami živijo mladost, radost in naslada, skratka, dokler je še moč najti "upanje nekje vmes / med dolžnostjo in bolečino".

Ko se že zdi, da "svet je čez in čez grenki oreh" in za zemeljskim obzorjem ni več ničesar novega, pesniška zbirka *Kot suho zlato* izjemoma potrjuje nasprotno, saj nam ponuja prgišče z drugega (šaljivega) zornega kota ugledanih spoznanj. Če že ne tega, da se svet kazi (in ne, nič ni narobe z očmi), ali tega, da se Zemlja še zmeraj po starih tirnicah vrti, pa recimo vsaj naslednjo zabeležko, in sicer da "na drevesu spoznanja rase banana"; falus gor ali dol, kajti ni dvoma, da pesnik s svojim obešenjaškim šarmom vesoljnemu svetu, ki že zdavnaj ni več okusen kot jabolko, namenja banano ali, če smo manj košarkarsko nastrojeni, njen olupek, da se taisti svet na njem mojstrsko spotakne in – kakopak – telebne vznak. Šele takole, z glavo na tleh, bo morda v svojem (nebesnem) odsevu vendarle mogel ugledati lastno mantro, ki je že od nekdaj zgolj "prazen up in votel nič".

Ker "si čas nas lasti", zaradi česar z vsakim dnem postajamo bolj "sebičen dom, soparna zgodovina", skratka, bolj zgodovinski (in bolj rajnki) od zgodovine same, si pričujoče pesmi že skraja prizadevajo "imeti ga v lasti", ko je – seveda – govor o času. To jim, kot že omenjeno, omogoča prastara gospa beseda, ki se s svojim večno mladim spremljevalcem, gospodom navdihom, pozibava v neminljivem ritmu črk in ločil, kot jima ga odmerja gibko pesnikovo pero; njun ples je zdajci razigrana polka, zdajci strasten tango, a zmeraj vzajemno stišje in zatišje, se pravi "upor in oda" istočasno. Kajti edino miloglasna (pesniška) prabeseda je dovolj ostra in dovolj voljna, da prekolne "mrak na dvoje", da ga za zmeraj razedini "na zorni dan in brejo noč"; z zob-besedo, kot jo v svoji maniri imenuje Kravos, je namreč mogoče ugrizniti marsikoga in marsikaj, celo nevidno smrt, kar še zdaleč ni mačji kašelj, prej prvovrsten (človeški) čudež. Ta beseda, zob-beseda, je, če sledimo njenemu imenu, na zunaj že morda neusmiljena in zašiljena kot zob, zaradi česar ji recimo ni težko reči bobu bob, a ker ima vsak zob ranljivo sredico, smo znova praznih rok, a polnih ust postavljeni pred spoznanje, češ da se (kdaj pa kdaj) tudi v volku skriva jagnje, odvisno seveda od tega, s katere strani pogledamo nanj. Toda ker življenje, če se navežem na verze Nika Grafenauerja, od nekdaj tako živi, da ga je zmerom manj, navsezadnje nima smisla biti mrk in črnogled, saj – kakor navaja Kravosova pesem s šaljivim naslovom *S-lonček* – lonček "prazen je v stiski, poln v smehu in šali". Ni čudnega torej, da pričujoča pesniška zbirka, četudi polna obojega, sladkosti in trpkosti, ruja in pelina, že skraja uokvirja pesnikovo iskrivo

radovanje nad življenjem, ki se kot suho zlato iznajdeva v vsakem verzu posebej in njegovi bodisi durovski bodisi molovski intonaciji.

Pesnik, ki v svojem odnosu do sveta ostaja mediteransko zanesenjaški, zmeraj znova očaran nad bivajočnostjo kot tako, se očitno dobro zaveda, da zgolj in samo domača (pesniška) beseda s seboj prinaša tisto nekaj, kar naredi, da se enkrat za vselej okusi "slovesna bližina tal pod jezikom". Kajti četudi svet zadnje čase ni več pisana žoga in še manj okusno jabolko, temveč vse prepogosto razdeljen na dobro in zlo, je bolj ali manj jasno, da omenjena beseda v njem že od pamtiveka igra vlogo rešilne bilke. A ni edina. Takoj za njo se namreč iz molka izvija drugo rešnje veslo oziroma, če smo manj metaforični, spoznanje, da "vse teče, hiti v meseni, žarni čas", se pravi "od kruha v zaljubljenost". Ta misel resda sodi pod okrilje pesmi z zanimivim naslovom *Pust*, najbrž zato, ker pust pač (po analogiji s sintagmo "kruha in iger") s človeških teles trga železne srajce in jim v zameno zanje podarja otroško razigranost in obujeno upanje (zaljubljenost) v življenje. A vendar se zdi, da iz ozadja navedenih verzov vsemu navkljub bijejo neomajna človeška bližina, telesna čutnost in iskreno čudenje; ne samo (morda še najmanj) nad eno in edino besedo kot znanilko novega, temveč predvsem nad "neobnovljivo svojino", ob boku katere se neustavljivo ziblje dvojina, kakor se znotraj ljubezenske slepote ziblje lepota.

Tako pričujoča pesniška zbirka ustvarja ubrano sozvočje dveh melodij; malo bolj resnobne, kadar je govor o poeziji, in malo bolj šegave, kadar je govor o vsem drugem. Bržčas se ravno zato sveti in lesketa kot suho zlato in bogato obložena miza obenem; slednje pač pritiče pesnikovi sicer prizemljeni, a še zmeraj do neke mere hedonistični percepciji sveta. In ker je znano, da prazen žakelj ne stoji pokonci, podobno kot votla lobanja "ne zajame ne smeha ne vina", ni presenetljivo, da so pesemski razdelki naslovljeni kot jedilni meniji, le da je "ponujena" (sicer pristna mediteranska) jedača in pijača – kakor življenje samo – zdaj bolj, zdaj manj "mesena". Zdi se torej, da takoj ko pesnikova beseda vzklije iz svojega zlatega semena, jo (primorska burja, najbrž) naglo odnese drugam, četudi mora najprej "pogrunutati, kam gre čreda", nato pa "bežati v nasprotno smer". A nič ne de. To namreč njenemu sejalcu in žanjcu že desetletja odlično uspeva.